

mijnEPB.be

 ZEILSCHIPSTRAAT 10
9000 GENT

info@mijnEPB.be
09 226 12 33

mijnEPB.be

i.s.m.

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

OPDRACHTGEVER: BVBA VAN DE KEERE-BOUW

BOUWPLAATS: SIMON DE MIRABELLOSTRAAT 1 – 9000 GENT

Titel: **Archeologienota Gent Simon De Mirabellostraat 1**
Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**
Auteurs: **Bart Bot**
Advies specialisten: **Gunter Stoops (Stadsarcheologie Gent)**
Wetenschappelijke advisering: /
Projectcode bureauonderzoek: **2021C299**
Locatiegegevens: **Provincie Oost-Vlaanderen, Simon De Mirabellostraat 1-1A, Prinsenhof 99 &101**
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **Xmax, ymax; xmin, ymin: 104249, 194475; 104227, 194459**
Kadastergegevens: **Provincie Oost-Vlaanderen, Gent, Afdeling 15, Sectie F, perceelnrs. 3356H, 3356V & 3356X**
Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), Nikki Heyerick (erkend archeoloog), opdrachtgever**
Plaats en datum: **Gent, 30-3-2021**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van MijnEPB i.s.m. Bart Bot Archeologie BV.
MijnEPB i.s.m. Bart Bot Archeologie BV aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Inhoud.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Gemotiveerd advies.....	4
2.1. Geplande werken.....	4
2.2. Afweging.....	4
2.3. Afbakening.....	5
2.4. Onderzoeksvragen.....	6
3. Methode en Strategie.....	7
3.1. Randvoorwaarden afbraak gebouwenbestand.....	7
3.2. Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	7
3.3. Eindcriteria en uitzonderingsmodaliteiten.....	8
3.4. Competenties.....	8
3.5. Vondsten.....	8
Bibliografie.....	8

1. Inleiding

Naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen ter hoogte van Gent Simon De Mirabellestraat werd een archeologienote opgesteld. Het plangebied ligt immers binnen het historische stadskern van Gent en binnen de beschermde archeologische site van het Prinsenhof. De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt en de geplande werken betrekking hebben op meer dan 100m². De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 188m².

2. Gemotiveerd advies

2.1. Geplande werken

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen. In eerste instantie worden enkele achterbouwsels gesloopt (zie plan bestaande toestand, rood gearceerde delen). Het gaat om de wanden van twee bergingen, koer, toilet, gang en keuken en deel van de living. Op het eerste verdiep wordt een deel van de daken afgebroken. Op het tweede verdiep wordt het westelijke deel en een klein stuk van het oostelijke deel van het dak afgebroken en verhoogd. Het oostelijke deel van de kelder (10,5m²) wordt opgevuld. Quasi het volledige plangebied wordt afgegraven tot op een diepte van -45cm, ten behoeve van een nieuwe betonplaat, isolatie, Ter hoogte van nr. 99 zal de afgraving minder diep zijn omdat een groot gedeelte al onder de nulpijl ligt. Op het gelijkvloers worden enkele nieuwe wanden gemetst. Binnen de woningen wordt een nieuw rioleringsstelsel aangelegd. Ten behoeve van deze werken wordt een uitgraving van een kleine sleuf (breedte van 0,5m) met een diepte van -50/-100cm voorzien.

2.2. Afweging

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig, alle relevante beschikbare bronnen zijn teruggevonden en zijn geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan onderstaande geconcludeerd worden:

- Het plangebied bevindt zich binnen de historische stadskern van Gent en binnen de beschermde site van het Prinsenhof.
- Volgens historisch kaartmateriaal bevindt het plangebied zich ter hoogte van de slotgracht van het kasteel, deze gracht werd gedempt op het einde van de 18de eeuw. Mogelijks situeert een deel van de kademuur zich aan de oostelijke zijde van het plangebied.

Op basis van het bureauonderzoek kan gesteld worden dat er potentieel een site met een complexe stratigrafie kan verwacht worden. Het plangebied ligt grotendeels ter hoogte van de opvullingspakketten van de slotgracht van het Prinsenhof, een onderzoek op deze grachtpakketten is gezien de geringe diepte van de geplande bodemingrepen niet zinvol. De aanwezigheid van de kademuur van de slotgracht op het oostelijke deel van het plangebied moet echter wel geëvalueerd worden. Momenteel is er weinig kennis omtrent de opbouw van deze muur, hier is dus potentiële kenniswinst aanwezig.

Op basis van alle gegevens uit het vooronderzoek wordt een afweging gemaakt over de te nemen maatregelen. In eerste instantie wordt gekeken naar non-destructieve methodes. Dit zijn onderzoeken die onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' vallen. Hieronder wordt het landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie verstaan. Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

- Landschappelijk bodemonderzoek
Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname. Gezien de ligging van het plangebied in de historische stadskern wordt voorafgaand geen landschappelijk booronderzoek geadviseerd.
- Geofysisch onderzoek
Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Een dergelijk onderzoek kan een aanwijzing geven over mogelijk aanwezige resten, maar biedt geen informatie over de aard van de resten, de bewaring of datering. Vanuit economisch oogpunt is het dan ook niet zinvol dergelijke methode in te zetten op een dit projectgebied.
- Veldkartering en metaaldetectie

Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein. Veldkartering dient (bij voorkeur) uitgevoerd te worden op akkers waardoor deze onderzoeksmethode voor dit projectgebied niet van toepassing is.

- Verkennd en waarderend archeologisch booronderzoek
Het verkennd archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Het waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel reeds opgespoorde archeologische sites te evalueren door middel van boringen. In het geval van "Gent Simon De Mirabellostraat 1" is een boorcampagne met als doel de lokalisatie en waardering van een afgedekte archeologische site niet aangewezen.
- Proefsleuven en proefputten
Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Er wordt geadviseerd om ook deze methode toe te passen.

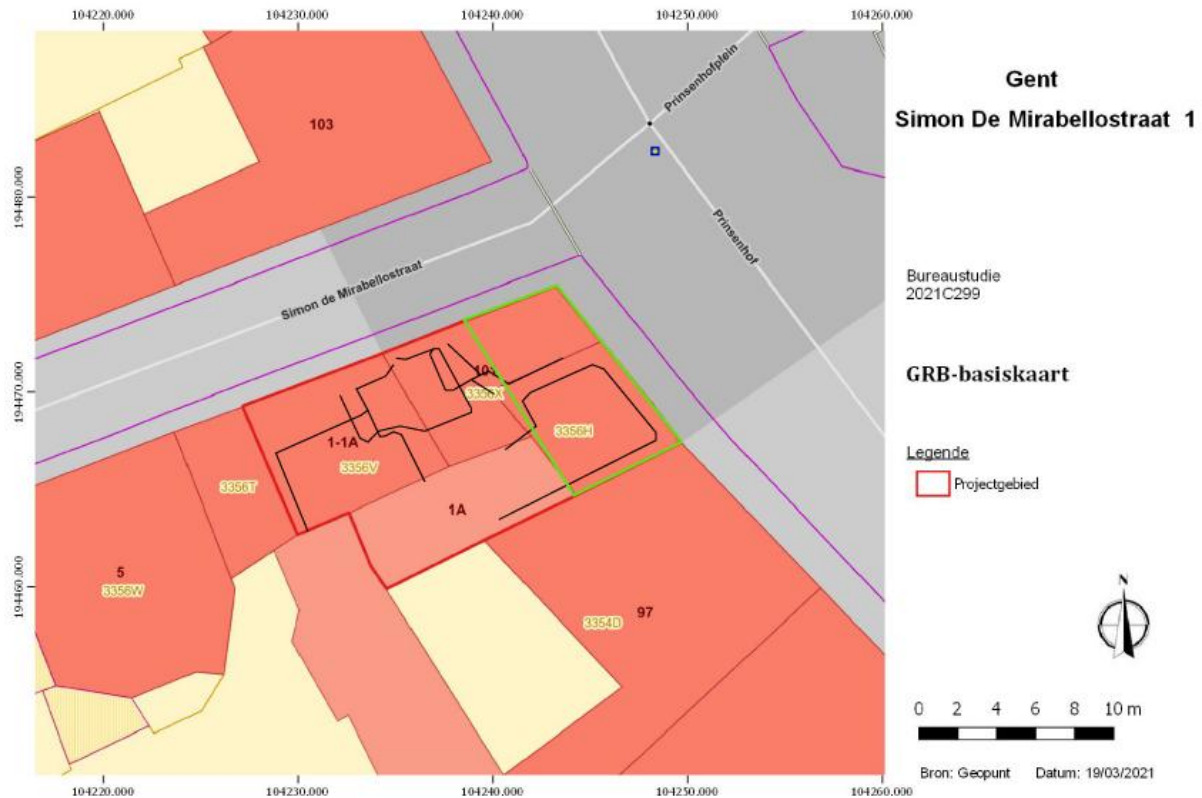
Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een complexe verticale stratigrafie verwacht wordt, met het voorkomen van puinpakketten, funderingen, vloeren,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten de enige relevante onderzoeksmethode om deze site te onderzoeken. Eerder werd aangetoond dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Een onderzoek met behulp van een proefput kan duidelijkheid verschaffen omtrent de reële bedreiging van de bouwwerken (inschatting van het archeologisch niveau, de bewaringstoestand van de archeologische resten, de verstoringsgraad binnen het plangebied).

De aanbeveling werd getoetst aan de vier criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

- mogelijk: De uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel niet mogelijk. Werken zullen uitgevoerd worden na het bekomen van de stedenbouwkundige vergunning.
- nuttig: Er zijn geen argumenten om aan te nemen dat het terrein dermate verstoord is dat een prospectie niet zinvol zou zijn. De proefputten brengen het archeologisch potentieel van het projectgebied in kaart. Hierop kan een gedegen beslissing genomen worden in functie van een eventueel verder onderzoek.
- schadelijk: Gelet op de aard van de werken, is eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd. Een onderzoek door middel van een proefputten is, rekening houdende met het groot archeologisch potentieel van het projectgebied, de enige goede manier om een inschatting te maken van het archeologisch bodemarchief.
- noodzakelijk: Eventueel archeologische relictten zijn door de geplande werken bedreigd.

2.3. Afbakening

Het advies heeft betrekking op het oostelijke deel van het plangebied dat verstoord wordt door de geplande werken. Het gaat om een zone van 50m². Verspreid over het terrein worden 1 proefput aangelegd, haaks op de slotgracht en de kade. Dit is voldoende om gefundeerde uitspraken te doen omtrent de bewaringstoestand en potentieel van het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed.

Figuur 1 GRB-basiskaart met aanduiding van de advieszone (groen kader). (bron: geopunt)

2.4. Onderzoeksvragen

Doel van het onderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische prospectie moeten minstens volgende vragen beantwoord worden:

- Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau?
- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten (bewoning, ambachtelijke activiteiten) hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Wordt de kademuur, zoals afgebeeld op Sanderus aangetroffen binnen de proefput? Zoja, hoe is deze opgebouwd? Welke materialen werden gebruikt?
- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd worden voor een vervolgonderzoek?

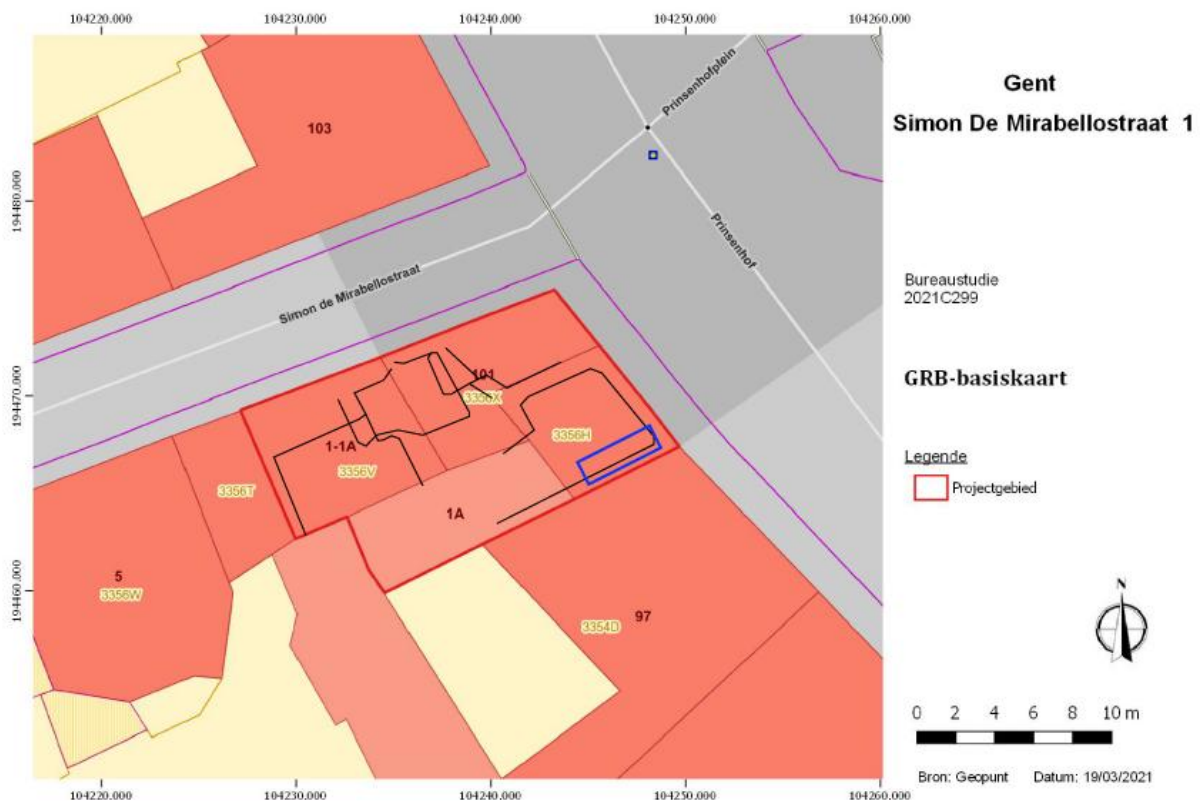
3. Methode en Strategie

3.1. Randvoorwaarden afbraak gebouwenbestand

Het onderzoek gebeurt in uitgesteld traject. Het af te breken gebouwenbestand moet afgebroken worden tot op niveau van het maaiveld alvorens het archeologisch onderzoek van start gaat. Er dient nadrukkelijk beklemtoond te worden dat aan de sloop duidelijke voorwaarden verbonden zijn. Bestaande vloeren op het gelijkvloers worden enkel uitgebroken onder begeleiding van een archeoloog. De funderingen onder het straatniveau worden niet verwijderd of op andere manieren gemanipuleerd. Hetzelfde geldt voor eventueel aanwezige kelders, citernes of andere ondergrondse structuren, die nu niet gekend zijn en aan het licht zouden komen bij de afbraak. Verder moet op dergelijke manier te werk worden gegaan dat het vrijgekomen terrein niet of in zeer beperkte mate betreden wordt door zwaar materieel als dumpers en graaf- en breekmachines.

3.2. Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van een proefput, gezien de ligging van het plangebied in een stedelijke context met een complexe verticale stratigrafie, de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Specifiek wordt verwezen naar hoofdstukken 8.6.1 en 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 3.0). Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden. De proefput wordt ingepland rekening houdend met de wetenschappelijke vraagstelling en de huidige bebouwing:

Figuur 2GRB-basiskaart met aanduiding van de locatie van de geplande nieuwe riolering (zwart) en de proefput (blauw). (bron: gecpunt)

- Proefput (4m x 1m): de proefput is gelokaliseerd ter hoogte van de geplande nieuwe riolering. Mogelijks kan de kademuur tijdens dit onderzoek aangesneden worden. De focus ligt dan ook op het lokaliseren van deze kademuur/beschoeiing. Indien de veiligheid (of andere redenen) het niet toelaat om deze proefput aan te leggen dan moet in samenspraak met de aannemer/architect/opdrachtgever een andere locatie voorgesteld worden aan de oostelijke zijde van het plangebied (binnen de advieszone).

Indien de onderzoeksvragen op basis van bovenstaande proefput niet afdoende kunnen beantwoord worden, dan kan de uitvoerende erkende archeoloog er tijdens het veldonderzoek voor opteren om extra proefputten of proefsleuven aan te leggen, of de bestaande putten uit te breiden, om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. In de proefput wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht tot op moederbodem (indien nodig door middel van een sondering/boring). Het aantal vlakken en de aanlegdieptes worden tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. In de proefput worden minstens twee profielwanden geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw. Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector. De geldende veiligheidsvoorschriften worden ten allen tijde gerespecteerd. Zo moet de omvang van de proefput zich evenredig verhouden tot de diepte van het aanlegvlak. Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk.

Focus ligt dus op het onderzoek van de kademuur van de slotgracht (cfr. Sanderus). Indien de kademuur wordt aangetroffen en er zich geen andere relevante sporen bevinden in de proefput dan kan het onderzoek zich beperken tot de archeologische registratie van deze muur. Er wordt, bij de planning van de werken, zoveel mogelijk gestreefd naar een behoud *in situ* van de eventueel aanwezige kademuur.

3.3. Eindcriteria en uitzonderingsmodaliteiten

De prospectie wordt als succesvol beschouwd, indien alle waargenomen archeologische sporen op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

De uitvoering van de opgraving gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

3.4. Competenties

Het veldwerkteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in Vlaanderen en heeft bij voorkeur een goede kennis van de (post) middeleeuwse periode. Minimaal heeft hij/zij 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 1 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.

Voor de begeleiding van de opdracht dient de veldwerkleider zich te laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en regiodeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de prospectie indien deze expertise intern niet beschikbaar is. Deze specialist beschikt over een aantoonbare en ruime ervaring met stadskernonderzoek in het algemeen en binnen Gent in het bijzonder. Het projectteam wordt daarenboven bijgestaan door een aardkundige. De aardkundige ondersteunt de archeologen bij de analyse van de bodemkundige/landschappelijke context en bij de interpretatie van sporen en structuren.

3.5. Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het onderzoek conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de opgraving worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.